

küzdelem symbolikus képe önmagunk megnevesítéséért, az állatiság béklyóiból való megszabadulásért.

Ez a beszéd, amely néhány száz főnyi közönséghez szólott, — szól az egész nemzetnek és túl határokon, túl messzi tengereken, szól az emberségéről megfélekedezni látszó egész emberiségnek. Szellemi exportcikké kellene fejleszteni a kentaur hasonlatot és a világ sok-sok súlyos szavú szónokára ennek plagizálását kötelezővé tenni.

Az aristotelesi poétika a tragédia gifejletének a katharsist, a lelki megtisztulást tartja.

Ennek a katharsisnak, a lelkek megtisztulásának nemes vetretű példája volt Murányi László beszéde.

Cincinnati ugyanaz az emberi érték marad, ha soha el nem hagyja falusi magányát és nem válik történelmi alakká. Jóleső tudat, hogy a magyar ügyvédség erőtartalékai ilyen tartalmi és ethikai értéket foglalnak magukban. Murányi László beszéde az ügyvédség nagy ethikai értékének dokumentuma lesz, amikor az idő feltarthatatlan fejlődésével a mai jelen a történelem anyagává idősül.

A rokoni tartási igény érvényesítése.

Irta: *dr. Csorna Kálmán*, székesfőv. árv. elnök.

A családjogi tartási kötelességen alapuló igények érvényesítését az esetre, ha az eltartásra kötelezett ebbeli kötelességének meg nem felel, részben bírói, részben pedig közigazgatási úton lehet megvalósítani.

Az erre vonatkozó hatásköri jogszabályok meglehetősen bonyolult, complex tömkeleget alkotnak, amelyeket a következőkben ismertetünk.

1. A törvényes kiskorú gyermek tartásának kérdésében az 1930: 34. t.-c. 137. §-a szerint a gyámhatóság határoz. Ez azonban nem zárja ki azt, hogy a házassági per folyamán a házassági per bírósága szükség esetében ideiglenesen határozzon ebben a kérdésben, ha a gyámhatóság nem határozott. A felbontó vagy ágytól és asztaltól elválasztó ítéletben a házassági per bírósága szükség esetében akkor is határoz a gyermek tartása kérdésében, ha gyámhatóság már határozott.

E törvényhely helyes értelmezéséről kiadott 204.500/1931. B. M. sz. rendelet értelmében a törvényes gyermek tartása kérdésében a gyámhatóság határoz, ha a gyermek:

1. a házasságban együttélő szülőktől vagy azok egyikétől vagy másikatól követel tartást,

2. egymástól különváltan élő szülőitől vagy egyik-másiktól követel tartást, akár van közöttük házassági per, akár nincs,

3. szülői házasságának megszűnése után szülőitől vagy azok egyikétől, illetve másikatól (pl. ha az anya elhalt és a kiskorú az anyai nagyszülő gondozásában van, az apa elleni igény) követel tartást.

Az 1—3. pont esetében a gyámhatóság hatáskörébe tartozik az eljárás akkor is, ha a gyermek a születési anyakönyvi kivonat szerint törvénytelen ugyan, de a szülők utóházasságot kötöttek és az apa a gyermeket közokiratban elismerte (Hb. 11/1924.); nemkülönböztetve akkor is, ha különélő vagy törvényesen elvált házastársak által közösen örökbefogadott gyermek javára érvényesített tartásigényről van szó (Hb. 41/10—1927.) és ha az örökbefogadó apához férjhez ment anyja a házasság felbontása után követel volt férjétől — az örökbefogadótól — az örökbefogadott részére tartásdíjat (170.360/1926. B. M. sz. hat.).

A tartás úgy a jövőre, mint a multa nézve követelhető a gyámhatóság útján (Hb. 21/1912. és 11/1924., Hb. 23. és 47/1925., Hb. 41/1927.). A jogerős bírói ítélettel megállapított tartásdíjnak nemcsak a felemelése (Hb. 47/3—1925.), de mérséklése is a gyámhatóság hatáskörébe vág (Hb. 17/3—1933.). Hasonlóképpen a gyámhatóság hivatott az elbírálásra, ha a bontóper, illetve az ideiglenes nő- és gyermektartási per során az atya által egyeséigleg vállalt szolgáltatás készpénz egyenértékének megállapítása szükséges (Hb. 5/3—1933.). A hatáskör kérdését az sem érinti, hogy a felek a tartás kérdésében közjegyzői okiratban megegyeztek (Hb. 51/8—128.). A gyámhatóság hatáskörébe vágó gyermektartási igény polgári perúton az ideiglenes nőtartási keresettel kapcsolatban sem érvényesíthető (K. 303/1917., ellenkező K. G. 267/1914.).

A törvényes gyermek gyógykezelésével felmerült költség a tartásdíj fogalma alá esvén, a Hb. 68/6—1929. és 18/4—1929. sz. határozatok szerint ily kérdésben is a gyámhatóság hivatott az eljárásra.

A most ismertetett általános hatásköri szabály alól a törvény két kivételt állapít meg. Az egyik az, hogy a *házassági per bírósága* szükség esetén ideiglenesen határozhat, ha a gyámhatóság még nem határozott.

Ez tehát egy kiegészítő természetű hatáskör, amely a gyámhatóságnak a bontóper során meghozott határozata folytán hatályát veszti. A másik kivétel az, hogy a felbontó vagy elváltasztó ítéletben a perbíróság szükség esetén akkor is határoz a tartás kérdésében, ha a gyámhatóság már határozott, vagyis az ítéletben a perbíróság a gyámhatóság korábbi határozata dacára és ellenére is dönthet, amely döntésnek hatálya a végrehajthatósággal kezdődik. Ha a bíróság az ítéletben e vonatkozásban nem rendelkezik, a gyámhatóság határozata marad érvényben. Ha a házassági per bírósága a tartás felől jogerősen határozott, az:

ügynek a gyámhatósághoz való áttétele a fellebbezési eljárás során is kérhető (K. 1675/1931.).

Ha viszont a bontóper bírósága a perben kiderített tény-körülményeket nem találja elegendőnek arra, hogy a gyermekek tartása felett határozzon, az erre vonatkozó rendelkezést mellőzi és a per befejeztével az ügyiratokat intézkedés végett átteszi a gyámhatósághoz (H. T. 96. §.).

A törvény e rendelkezése folytán a bontóperbíróóságok újabban csak egészen kivételes esetekben hoznak döntést a törvényes kiskorúak tartási ügyeiben és az esetek eldöntését túlnyomórésztben a gyámhatóságokra bízák.

A bírói ítélettel történt rendezés dacára és ellenére viszont a H. T. 97. §-a értelmében ismét a gyámhatóság határozhat a tartás kérdésében akkor, ha megállapítása szerint a bíróság határozata a megváltozott körülmények folytán a gyermek érdekének többé nem felel meg. Ilyen eset az, amidőn a bontóper bírósága a szülők megegyezése alapján az atyát bizonyos összegű tartásdíj fizetésére kötelezte, később azonban ez a tartásdíj elégtelennek mutatkozik (205.094/1931. B. M. sz. hat.).

Minden más, a törvényes gyermek tartáskövetelése iránti igény érvényesítése a rendes bírói útra tartozik.

Nevezetesen odatartozik a nagykorú gyermeknek a szülők, vagy azok egyike ellen emelt tartásigényének érvényesítése.

A rendes bíróság hatáskörébe vág továbbá az örökbefogadott gyermek tartásigénye akkor, ha a tartást érvényesítő személy az örökbefogadónak nem törvényes házastársa (Hb. 41/10—1927. és Hb. 5/1910.). A vélt és semmis házasságból származó gyermek tartása iránti kérdés eldöntése, nemkülönben az elhalt gyermek részére a vérszerinti atya által teljesített tartásnak az örökbefogadó atyával szemben való érvényesítése szintén bírói útra tartozik, úgyszintén annak eldöntése is, hogy az atya tartozik-e az anya második férjének megtéríteni azokat a kiadásait, amelyeket az a gyermek tartására fordított (K. 3421/1920.).

A Hb. I. sz. teljesülési határozata végérvényesen és kötelező hatállyal állapította meg azt, hogy az unokának a nagyszülőkkel szemben támasztott igénye a rendes bíróság hatáskörébe tartozik. Ezzel a döntéssel megszüntette a hatásköri bíróság azt a korábban fennállott téves hatásköri felfogást, amelyet a korábban hivatkozott 204.500/1931. B. M. sz. rendelet I. 1. pontja idézett fel. A Hb. 42/4—1934. sz. határozata szerint az unoktartás iránt indított ügyekben a tartásdíj leszállítása iránti kérelem elbírálására szintén a rendes bíróság hivatott. A teljesülési határozatnak a hatálybalépést megelőző időre is visszaható ereje van (Hb. 25/4—1936.).

A szülőknek és nagyszülőknek a gyermekekkel, illetve uno-

kákkal szemben támasztható tartásigényének elbírálására ugyan-
csak a rendes bíróság bir hatáskörrel (Pp. 1. és 6. §§.).

A házasságon kívül született gyermekek tartási ügyeiben
illetékes bíróság a királyi járásbíróság, tekintet nélkül a pertárgy
értékére (Pp. 1. §. 2. pont).

A házasságonkívüli gyermek anyjának cselekvőképessége
van kiskorúságában is, ha a gyermeket ő tartja és perenkívül is
egyezhetik az apával. A Kúria a kiskorú anyának ezt a 3982/
1916. M. E. sz. rendelet 7. §-án alapuló képviseleti jogkörét
azonban megszorítólag magyarázza (7424/1925.), ennél fogva pl.
a kiskorú anya a tartásdíjra vonatkozó egyesség megkötésénél
vagy a nemzésből eredő kárigényéről való lemondás kér-
désében a kiskorút nem képviselheti, hanem ilyenkor csak a
gyám járhat el.

A bírói gyakorlat szerint tartásdíj után kamatot megítélni
nem lehet ugyan, ez a tilalom azonban nem vonatkozik a bírói
ítélet, egyesség vagy ezekkel egy tekintet alá eső közjegyzői
okirat szerint fizetendő követelés után a V. T. 43. §-ának utolsó
bekezdése szerint a teljesítési határidő leteltétől járó késedelmi
kamatra (P. H. T. 763. sz.).

A törvényes kiskorú gyermek tartásigényének biztosítását
úgy a bíróság, mint a gyámhatóság elrendelheti (H. T. 95. §.).
A gyámhatóság a biztosítást akkor is köteles megkísérelni, ha a
marasztalást nem ő eszközölte. Erre módot ad a Gyt. 127. §-a,
illetve ingatlanoknál a tkvi rdts. 93. és 102. §-a.

Ha a végrehajtás az adós ellen fel- vagy lemenő rokonait
illető, valamint a házasságonkívüli gyermek javára megállapí-
tott tartás iránt folyik, a végrehajtás alól kivett mentességek le-
csökkennek (1908: 41. t.-c. 9. és 14. §§.) és tartás címén végre-
hajtás vezethető az egyébként teljesen mentes járandóságokra is
(1929: XIV. t.-c. 6. §.).

Csőd esetére viszont a tartásigények tekintetében a követ-
kezők állanak: Abból, amit a közadós a csőd tartama alatt
saját tevékenysége által szerez, a csődtömegbe nem vonható az
az összeg, amely a közadós által eltartott hozzátartozók számára
szükséges. Az összeg nagysága felett a csődbíróság, szükség ese-
tén a közadós és a tömeggondnok meghallgatása mellett hatá-
roz (1881: XVII. t.-c. 5. §.). A csődhitelvezők többsége jogosult az
eltartásnak egy összegben való megváltására is (K. 701/1883.).
A házasságon kívüli gyermek tartásigényét is be kell jelenteni,
ha a csődvagyomból kíván kielégítést (K. 609/1893.). Akiknek évi
járadékhoz, vagy tartási összeghez van igényük a csődtömeg el-
len, a mindenkori teljesítés biztosítását követelhetik abban az
arányban, amelyben a követelések a csődtömegeből kikerülnek
(1881: XVII. t.-c. 67. §.).

A rokoni kapcsolatból származó tartási igény érvényesítésének hatályosabbá tétele végett számos ország olyan törvényeket hozott, amelyek alkalmasak arra, hogy a tartási kötelességet szándékosan kijátszani vagy meghiusítani akaró tartásra kötelezettet büntetéssel sújtsák. Ilyen törvényt alkotott Németország (Btk. 361. §. 10. sz.), továbbá Franciaország (1924. évi II. 7-iki törvény), Ausztria (1925. évi törv.), Norvégia (1915.) és Dánia (1908.).

Egyes országok viszont még erőteljesebb intézkedéseket is alkalmaznak arra az esetre, ha a munkaképes tartásra kötelezett erkölcsi vétkeisége okából az általa eltartani kötelezett egyént a hatósági gondozás terhére engedi esni, amennyiben ilyenkor a vétkes egyént a nyilvános eltartás költségeinek megtérítése végett kényszer munkára engedik fogni alkalmas intézetben, ha az illető a munkát kerüli, vagy a tartási kötelesség alól magát megátalkodottan kivonja. (Ilyen pl. a német Verordnung über die Fürsorgepflicht 1924. II. 13., 20. és 22. §.)

Sajnos, hazánkban egyik vonatkozásban sincs eddig törvényes rendelkezésünk.

A házassági köteléki perekre vonatkozó joghatósági szabályaink reformja.*

A joghatóság fogalmának megérttetése céljából a hatósági intézkedések — és miután itt csak magánjogi érdekű hatósági intézkedésekről van szó —, a magánjogi érdekű hatósági intézkedések fogalmából kell kiindulni.

Mint tudjuk, a magánjogi tények között az ember jogcselekményein és más természetű jogi tényeken (események, ténylegesség, lelki momentumok, stb.) kívül hatósági intézkedések is szerepelnek, mint jogi tények. Így: az örökbefogadás kormányhatósági jóváhagyása, a törvényesítés államfői engedélyezése, a házasság kihirdetése, a házassági akadályok alól történő felmentés, gyámrendelés, gyámkirekesztés, kisajátítás, telekkönyvi bejegyzések, a házasságot felbontó, érvénytelenítő, holtánnyilvánító ítélet, és általában a statusperekben hozott ítéletek, polgári bíróságok ítéletei, a végrehajtási zálogolás, árverés, kilakoltatás, kényszeregyesség jóváhagyása, csődnyitás, stb. Tény, hogy a magánjogi érdekű hatósági intézkedések között különböző szempontokból igen lényeges különbségek vannak, — hogy továbbá igen különbözőek azon eljárások is, amelyeknek eredményeként a hatóságok magánjogi érdekű intézkedéseiket megte-

* A Magyar jogászegylet civiljogi szemináriumában dr. Balla Ignác ügyvédnek 1937. december hó 1-én „A házassági köteléki perekre vonatkozó joghatósági szabályaink reformja” címen tartott előadásának ismertetése.